

Nicolae TURTUREANU

UN DOR FĂRĂ SPAȚIU

În timp ce guvernanții de la Chișinău încă se mai cramponează de o mistificare istorică – limba moldovenească? – pe care încearcă-n feluri și chipuri (rizibile, de-acum) să o promoveze ca limbă oficială, în capitala vechii Basarabii apare o excelentă „revistă de știință și cultură”, numită, firesc, *Limba Română*. Desigur, sînt atîtea alte publicații literar-culturale, de perfectă rezonanță cu cele din țară (aș aminti doar „Semn”, „Sud-Est”, „Literatură și artă”), pe care, însă, nu le citim decît întîmplător, atunci cînd, legal sau ilegal, traversează Prutul... Difuziunea presei din țară în Basarabia – și invers – a rămas, în continuare, în suspensie, adică așa cum au vrut liderii moldoveni și cum nu s-au străduit să înfrîngă inerțiile liderii (succesivi) de pe Dîmbovița. Încît am putea spune că literatura/cultura circulă de pe un mal pe altul al Prutului în regim de samizdat. Situația s-a înrăutățit după intrarea României în UE, regimul vizelor reducînd dramatic prezența, inclusiv culturală, a basarabenilor în spațiul mioritic – și a noastră acolo. Pentru comparație, urmăriți difuziunea culturii maghiare în Transilvania și veți vedea că, îndeosebi județele cu majoritari unguri, sînt pur și simplu copleșite de statornică penetrare trans-frontalieră. De altfel, frontierele în UE sînt tot mai... convenționale, marcînd doar simbolic trecerea dintr-o țară-n alta. În schimb, relația cu ESTUL a devenit din ce în ce mai complicată. Tinerii autori premiați recent, la Iași, la un concurs literar, îmi povesteau despre umilințele pe care le-au suportat pînă să obțină viza de intrare în țară: cozile nesfîrșite, suspiciunea că fac... contrabandă, faptul că, fiind curați, dar săraci, nu ies cu nimic „la interval”.

Dar și mai greu este pentru românii din țară, care au ideea (ecumenică!) de a se plimba prin marea Rusie putiniană. Am asistat, consternat, în această vară, la tratativele pe care un bun părinte de la Tîrgu Neamț le-a purtat, vreme de-o lună, cu autoritățile moscovite, ca să facă un pelerinaj, împreună cu un grup de enoriași (12 de toți!), pe la diverse lăcașuri sfinte rusești. Este inimaginabil cîte bețen roate îți pun autoritățile ruse, pentru simplul fapt că vii din România – țară a Uniunii Europene. Trebuie, mai întîi, să ai o invitație, iar ca s-o obții, constați, cu stupeoare, că fețe bisericești care te cunosc, pe la care ai mai fost, o dau „cotită”, se ascund. Probabil că au primit ordin „de sus”, altfel nu se explică atitudinea lor bruscă nebinevoitoare.

continuare pagina 2

Mircea-Cristian GHENGHEA

EMINESCU *REDIVIVUS*!

Avorbii despre Eminescu și despre opera sa a devenit o chestiune banală pentru societatea contemporană. Atît de banală, dar și de eneruantă, încît foarte mulți membri ai acestei societăți nu au nici o dorință și nici un interes în a cunoaște măcar cîteva aspecte despre Eminescu. Este acuzată din plin suprasaturarea culturii, a învățămîntului, a manualelor de *Limba și literatură română*, suprasaturare provocată de Eminescu. Toate acestea nu pot duce decît la o singură concluzie: nu ne mai trebuie Eminescu! Nu mai avem nevoie de poeziile sale răsuflate, de critica sa depășită, de vederile sale conservatoare și antiprogresiste. Eminescu a fost un antieuropean, a fost un xenofob; este un nume cu care ar trebui să ne fie rușine să ieșim în lume. La urma urmei, cine-i Eminescu ăsta? De ce nu ne lasă în pace în sfînta noastră letargie?

Mihai Eminescu a fost, probabil, unul din puținii oameni care a atins și a conștientizat culmea tuturor fericii lumești: a iubit și a fost iubit, a urît și a fost urît, a fost admirat, respectat, contestat, hulit. A pus suflet și pasiune în ceea ce a făcut, fără a aștepta întotdeauna o răsplată care nici nu se întrevedea. A înțeles lumea puțin altfel și a creat o lume, în care a îmbinat trăirile sale cu plămuirile universului. Privit și considerat, încă din timpul vieții, drept unul dintre cei mai mari români, s-a impus, prin creația sa, în conștiința unei națiuni și a unei epoci. Cultura română a trebuit să-i recunoască meritele și genialitatea, legitimîndu-i accesul la universalitate.

Apelul la Eminescu, la poeziile și la publicistica sa, poate părea sufocant și inutil unei societăți ale cărei coordonate primare au prea puțin de-a face cu o dezvoltare organică armonioasă și integratoare, care să-i permită o revalorizare firească și atît de necesară a propriilor repere. Fie că ne place, fie că nu, Eminescu este unul din aceste repere, datorită căruia se poate încerca menținerea

continuare pagina 2

și afirmarea pozitivă a identității naționale, a specificului românesc.

Pentru comunitățile românești din jurul României, pentru românii din Basarabia, Transnistria, nordul Bucovinei, nordul Maramureșului, Banatul sîrbesc și din sudul Dunării, Eminescu are o valoare aparte – este un adevărat însemn al rezistenței și al valorii lor ca element etnic autohton. În cazul lor, Eminescu încă nu este expirat, nu a depășit termenul de garanție. Este unul din puținele nume ale culturii românești acceptate, cel puțin la nivel oficial, în majoritatea zonelor menționate. Astfel că, din această perspectivă, numele Eminescu are o cu totul altă importanță, importanță care, din păcate, se pare că nu este atît de bine înțeleasă și utilizată în România.

Trecînd, însă, peste toate acestea, inclusiv peste ideea sanctificării celui considerat a fi marele nostru poet național, rămîn valoarea de simbol a operei eminesciene și mesajul implicit al acesteia, cel al înveșnicirii spiritului unui neam.

1. Text prezentat în cadrul manifestării *Denii eminesciene*, ediția a XIII-a, Iași, 20 iunie 2007.

Nicolae TURTUREANU / UN DOR FĂRĂ SPAȚIU

În fine, după zeci de telefoane și faxuri, problema se rezolvă printr-o intervenție de la... Chișinău: directoarea Bibliotecii „Ion Creangă” îl roagă pe directorul unui institut de cercetări istorice din Moscova să... așa și pe dincolo. Textul invitației, venit prin fax, este „beton”, încît preotul-peregrin, înarmat cu toate „documentele”, se prezintă, mai întîi, la Consulatul ucrainean din Suceava, spre a obține viza de tranzit. Acolo pierde două zile: una pentru a depune actele (coada este imensă!), alta spre a le lua. (Ca fapt divers: găzduit într-o casă situată între blocuri, Consulatul e un focar de poluare sonoră și de mizerie umană, spre disperarea locatarilor, care amenință cu expulzarea. De aceea, din cînd în cînd, consulul ucrainean iese pe trepte și le ține solicitanților lecții de comportament, jignindu-i pe toți, de-a valma, neuitînd să puncteze faptul că românii, ca membri ai UE, ar trebui să fie mai civilizați...)

Dar, în sfîrșit, cu viza ucraineană la purtător, părintele-peregrin... peregrinează la ambasada Rusiei, de la București. Aici, trebuie să știi s-o nimeresti în zi de lucru, întrucît rușii au zi liberă miercuri (probabil pentru că e zi de post). Prima constatare este aproape previzibilă: actele nu sînt în regulă! Invitația primită de la Moscova nu este originală, e doar o copie! „Dar e un fax!”, încearcă preotul o replică timidă. „Ei, vax!”, se enervează funcționarul. „Mie să-mi aduceți originalul!! Apoi, cei 12 peregrini trebuie să-și prezinte c.v.-ul: cu ce se ocupă ei în viața de zi cu zi? Poate sînt spioni?!”. Preotul încearcă să explice: „Sînt enoriași modești, oameni în vîrstă, mai ales femei credincioase, care vor să viziteze lăcașuri sfinte...”. Predica n-are nici un efect: c.v.-urile trebuie completate! Ai impresia că în joc e soarta Tezaurului, că se pregătește o acțiune subversivă, nu un pelerinaj. Și mai ai impresia că rușii au ajuns la așa o opulență, încît nu-i interesează că, în urma acestui pelerinaj, vor intra cîteva mii de euro în buzunarele lor...

Telefonul zbrîrnîie din nou peste imensa stepă: „Alio, Maskva?!”. Directorul institutului de cercetări este iarăși amabil și prompt, ba chiar îl invită pe preot la un ceai... rusesc, cînd va ajunge la Moscova. Plicul cu invitația „în original” ia calea aerului, pîn-la București, de-acolo călătorește cu trenul, la Pașcani și cu microbuzul, la Tîrgu Neamț. Totul nu durează mai mult de-o săptămînă. Preotul ia din nou calea Bucureștilui: de această dată funcționarii de la ambasada rusă nu mai au nicio obiecție, fiind mulțumiți cu faptul că „și-au arătat mușchii”, că i-au frecat

pe acești românași ce vor să viziteze măreța Rusie, de le-a ieșit pe ochi, pe nas, pe urechi, prin toți porii. Mai ales că era în perioada codului galben. Ei au aplicat codul roșu.

Codul roșu, de emanație moscovită și/sau kieviană, sfidează în continuare, ca și cum nimic nu s-ar fi schimbat, tot ceea ce este românesc, în Basarabia, în nordul Bucovinei („donat” de ruși Ucrainei) și, după cum se vede, chiar și în România cea... europenizată. În ținuturile de peste fruntarii sînt, periodic, profanate morminte și desfigurate statui. Altele nu sînt acceptate în spațiul public, precum un bust al lui Eminescu (realizat de sculptorul ieșean Dan Covătaru), ce așteaptă zadarnic, de cîțiva ani, să i se găsească un loc într-un scuar, la Odessa. La Chișinău, limba română (sau, mă rog, „moldovenească”) este doar de fațadă (îmi spuneau junii poeți premiați), instituțiile, firmele sînt inscripționate românește, dar în rest, pe stradă, în magazine, la piață, nu auzi decît vorbă rusească. Datorită contaminării cu limba rusă, „moldoveneasca” – și așa regionalizată – sună îngrozitor. Tot așa sună – *mutatis mutandis* – româna vorbită la noi, în județele cu majoritari unguri. Care unguri nu învață româna nici măcar ca limbă străină, așa cum a sugerat președintele Traian Băsescu – și și-a aprins paie-n cap.

„Limba noastră-i o comoară/ în adîncuri înfundată”, constata Alexe Mateevici, în urmă cu exact nouăzeci de ani. Putem spune că tot așa-i și astăzi, ba chiar, în anumite zone, grație unor „binevoitori”, a ajuns și mai în adîncuri.

Pentru luminarea finală a acestui text cam sumbru, am să apelez la un autor stabilit de mai mulți ani în SUA, Alin Fumurescu, care, într-un recent număr al revistei „Dilema”, ne prezintă o pitorească dare de seamă despre *Limba noastră pe moșia Americii*. Acolo limba maternă ține loc de acasă, domolește dorul și amorul de locurile natale, pe cînd engleza este limbă de comunicare. Acolo „rugăciunile *Înger, îngerășul meu, Tatăl nostru* și, mai rar, *Crezul*, se zic, în continuare, în limba română. Copiii români citesc *Poveștile de Aur ale Lumii* – variante modernizate ale basmelor clasice, traduse de un ungur român”. „Nu glumesc”, adaugă, în paranteză, autorul, presupunînd că n-o să ne vină a crede.

Da, acolo totul este posibil – am comenta noi – pentru că acolo e un dor fără spațiu, pe cînd aici e un spațiu cu dor. Chiar cu durere.